

УДК 349.2: 331.2 (477)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/81-2-29>

Іван ПИСАНЕЦЬ,

orcid.org/0009-0006-0512-416X

*асистент кафедри іноземних мов природничих факультетів
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Київ, Україна) ivan.pysanets@gmail.com*

Наталія КІЗИМ,

orcid.org/0009-0006-5332-3198

*кандидат філологічних наук,
асистент кафедри іноземних мов природничих факультетів
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Київ, Україна) natakizim595@gmail.com*

Лілія КУХАРСЬКА,

orcid.org/0000-0002-8957-6983

*доктор філософії з менеджменту,
доцент кафедри іноземних мов та військового перекладу
Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного
(Львів, Україна) liliia_kukharska@ukr.net*

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ВИКОРИСТАННІ СТРАТЕГІЙ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті зосереджено увагу на трансформаційних процесах у використанні стратегій вивчення іноземної мови, що є ключовим чинником адаптації освітніх методик до сучасних потреб і викликів. Узагальнено переосмислення підходів до навчання, що робить їх більш ефективними, індивідуалізованими та орієнтованими на практичні результати. Зазначено, що сучасне навчання іноземним мовам усе більше фокусується на інтеграції новітніх технологій, таких як онлайн-курси, мобільні застосунки, інтерактивні платформи, що дозволяють здобувачам вищої освіти вивчати мову самостійно або у змішаному форматі. Охоплено актуальні виклики сучасного суспільства, зокрема процеси глобалізації та цифровізації, які сьогодні все більше впливають на освіту. У зв'язку з цим наголошено, що роль мовної підготовки трансформується та адаптується до нових реалій, в яких цифрові інструменти та глобальні комунікаційні можливості стають ключовими елементами успішного навчання. Охарактеризовано основні трансформаційні процеси у використанні стратегій вивчення іноземної мови: інтеграція технологій, індивідуалізація навчання, культурний контекст, комунікативні та колаборативні стратегії, психологічна підтримка та мотивація. Обґрунтовано необхідність адаптивних систем навчання, що дозволяють створювати індивідуальні програми навчання. Наголошено, що сучасна індивідуалізація навчання має численні переваги, що підвищують його ефективність і зручність. Вона дозволяє гнучко підлаштовувати процес навчання під свій графік, розвивати навички самостійної роботи, що дозволяє покращити освітній процес і зробити його максимально комфортним. Постійна доступність викладача через чат у Google Classroom та через корпоративну електронну скриньку перетворюють традиційні методи в інтерактивні технології.

Ключові слова: досвід, інтерактивні методи, інтерактивна платформа, комунікаційний потенціал, мобільність, онлайн-ресурс, стратегія.

Ivan PYSANETS,

orcid.org/0009-0006-0512-416X

*Lecturer at the Departments of Foreign Languages of Natural Sciences Faculties
Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Kyiv, Ukraine) ivan.pysanets@gmail.com*

Nataliia KIZIM,

orcid.org/0009-0006-5332-3198

*Candidate of Philological Sciences,
Lecturer at the Departments of Foreign Languages of Natural Sciences Faculties
Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Kyiv, Ukraine) natakizim595@gmail.com*

Liliia KUKHARSKA,

orcid.org/0000-0002-8957-6983

PhD in Management,

Associate Professor at the Department of foreign languages and Military Translation

Hetman Petro Sahaidachnyi National Ground Forces Academy

(Lviv, Ukraine) liliia_kukharska@ukr.net

TRANSFORMATIONAL PROCESSES IN THE USE OF FOREIGN LANGUAGE LEARNING STRATEGIES

The article focuses on the transformational processes in the use of foreign language learning strategies, which is a key factor in adapting educational methods to modern needs and challenges. The authors summarize the rethinking of learning approaches, which makes them more effective, individualized and focused on practical results. It is noted that modern foreign language teaching is increasingly focused on the integration of the latest technologies, such as online courses, mobile applications, interactive platforms that allow higher education students to learn the language independently or in a blended format. The study takes into account the challenges of our time, the requirements of globalization and digitalization of education. The transformation of the role of language training and key aspects in this context, in particular, technological orientation and communication potential, are considered. The main transformational processes in the use of foreign language learning strategies are characterized: integration of technologies, individualization of learning, cultural context, communicative and collaborative strategies, psychological support and motivation. The necessity of adaptive learning systems that allow creating individualized learning programs is substantiated. It is emphasized that the advantages of individualized learning are: mobility, learning in a comfortable home environment, the ability to study from anywhere, combining study and work, constant availability of educational materials, the ability to study at any time; constant availability of the teacher through a chat in Google Classroom and through a corporate email; use of online-resources during classes that turn traditional tasks into interactive ones; gaining experience in using a variety of new online-resources.

Key words: *experience, interactive methods, interactive platform, communication potential, mobility, online resource, strategy.*

Постановка проблеми. Науково-технічний прогрес, процес модифікації інформаційного та економічного простору у світі передбачають постійні зміни в усіх сферах життя суспільства. Сучасна система освіти стикається з нагальною потребою гнучкості та адаптації, зокрема у розвитку цифрової компетенції викладачів, формуванні навичок взаємодії здобувачів вищої освіти з інформаційними технологіями. Ці вимоги набувають особливого значущості у навчанні іноземних мов, де цифрові інструменти допомагають ефективніше вивчати мову, розвивати практичні мовні навички та поглиблювати культурне розуміння. Трансформаційні процеси у використанні стратегій вивчення іноземної мови є ключовим чинником адаптації освітніх методик до сучасних потреб і викликів, адже дозволяють переосмислити підходи до навчання, роблячи їх більш ефективними, індивідуалізованими та орієнтованими на практичні результати.

Справді, сучасні виклики вимагають ґрунтовного перегляду концептуальних і практичних підходів до педагогічної освіти, орієнтованих на комплексний розвиток навичок, створення знань та інтеграцію у реальне життя. Стратегічні міжнародні документи відображають соціальне замовлення на такі зміни щодо розвитку освіти в умовах глобалізації, інтернаціоналізації та європейської інтеграції.

Сучасне навчання іноземним мовам усе більше фокусується на інтеграції новітніх технологій, таких як онлайн-курси, мобільні застосунки, інтерактивні платформи, що дозволяють здобувачам вищої освіти вивчати мову самостійно або в змішаному форматі. Це значно полегшує доступ до навчальних ресурсів і дає можливість обирати темп, стиль і навіть формат навчання.

Цифрова трансформація сфери освіти передбачає перегляд системи методичного інструментарію, що дасть змогу впроваджувати новітні технології та апробувати їх, забезпечуючи високі результати у досягненні мети опанування іноземною мовою. А це, своєю чергою, означає, що зміни торкнуться загальних освітніх концепцій, стратегій, окремих методів і прийомів викладання іноземних мов (Rosenshine, 2021).

Персоналізація навчального процесу – це один із важливих аспектів трансформації. Штучний інтелект дозволяє враховувати індивідуальні потреби, створюючи індивідуальні плани навчання, які базуються на рівні знань, прогресі та конкретних інтересах. Підходи до культурного контексту також зазнають трансформації. У вивченні мов культурна чутливість стає важливою частиною, допомагаючи здобувачам вищої освіти не тільки засвоїти граматику і лексику, але й зрозуміти соціокультурні аспекти, що впливають на мовленнєві моделі. Трансформаційні процеси

у стратегіях вивчення мов сприяють появі більш гнучких і доступних методик, що відповідають швидко змінюваним умовам і сучасним викликам глобалізованого світу.

Аналіз досліджень. Питання трансформаційних викликів у сучасній освіті є важливою темою досліджень багатьох відомих педагогів та науковців, оскільки освітня сфера швидко змінюється під впливом глобалізації, цифровізації та соціальних змін. Дослідники зосереджують увагу на таких ключових аспектах: Н. Авшенюк (модернізація педагогічної освіти в країнах ЄС); Д. Гоулман (роль емоційного інтелекту та психологічного комфорту у навчальному процесі); В. Кремень (трансформація змісту освіти); К. Робінсон (персоналізований підхід у навчанні); А. Шлехтер (вплив цифровізації на освіту). Вищезазначений науковий доробок дозволить не тільки оцінити досягнення, а й виявити можливості для систематичного використання цих напрацювань у практиці організації мовної підготовки у закладах вищої освіти, що й зумовлює актуальність обраної для розгляду теми.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні сучасного стану трансформаційних процесів у використанні стратегій вивчення іноземної мови.

Виклад основного матеріалу. Трансформаційні процеси у використанні стратегій вивчення іноземної мови відіграють важливу роль в адаптації освітніх методик до сучасних потреб. В умовах глобалізації та цифровізації, коли знання іноземних мов стає критичним для успішної комунікації, особливо важливими є ефективні та адаптивні стратегії навчання. Зміни в освітніх підходах, поява нових технологій і культурні зрушення сприяють трансформаціям у процесах навчання та застосуванні стратегій.

До основних трансформаційних процесів у використанні стратегій вивчення іноземної мови належать: інтеграція технологій, індивідуалізація навчання, культурний контекст, когнітивні стратегії, психологічна підтримка та мотивація.

Інтеграція технологій. Цифрові платформи, мобільні додатки та онлайн-курси розширюють доступ до ресурсів і підвищують мотивацію студентів, пропонуючи можливість навчатися в інтерактивній формі. Наприклад, застосунки для вивчення лексики, платформи для обміну мовами з носіями мови та інтерактивні тренажери граматики стали важливими компонентами вивчення мов.

Безперечно, сучасні умови вимагають від викладачів та студентів адаптації до нових форматів навчання. Інформаційно-освітнє середовище надає широкий спектр можливостей, що сприя-

ють ефективному та гнучкому освітньому процесу. Завдяки онлайн-платформам (Zoom, Google Meet, Microsoft Teams) можна проводити заняття у режимі реального часу, що забезпечує безперервний контакт між учасниками навчального процесу, навіть на відстані. Окрім цього, навчальні онлайн-сервери, як-от Moodle або Google Classroom, дозволяють організувати навчальний контент, завдання та оцінювання. Віртуальні кімнати та інтерактивні дошки (Miro, Padlet) дають змогу створювати спільні простори для обговорень, брейнштормінгу та візуалізації ідей. Такі інструменти значно підвищують рівень залученості студентів, роблячи процес навчання більш інтерактивним і практичним. Упровадження інтерактивних завдань, таких як опитування, вікторини (Mentimeter, Kahoot), а також завдання для групової роботи, сприяє не лише кращому засвоєнню матеріалу, але й розвитку навичок комунікації та командної роботи. Такий підхід не тільки урізноманітнює навчальний процес, а й дозволяє врахувати індивідуальні потреби та стилі навчання здобувачів вищої освіти. Перевагами такого навчання є: мобільність, навчання у комфортних домашніх умовах, можливість навчання з будь-якого місця (Akilli, 2019).

Принципи, на які звертає увагу Р. Маєр, є основою для ефективного використання інноваційних технологій у навчальному процесі. Вони допомагають зробити навчальні матеріали доступнішими та сприяють кращому засвоєнню знань студентами. Розгляньмо детальніше кожен із цих принципів: 1) сигнальний принцип (Signaling Principle) – акцентує на необхідності виділення ключової інформації. У тексті можна виділити важливі терміни або концепції жирним шрифтом чи кольором, щоб полегшити студентам концентрацію уваги на основному; 2) принцип просторової близькості (Spatial Contiguity Principle) – рекомендує розміщувати текстові описи поряд із відповідними зображеннями або графіками. Це зменшує когнітивне навантаження, оскільки здобувачам вищої освіти не потрібно переводити погляд між різними частинами екрана, і вони можуть легше пов'язати текст із графічною інформацією; 3) принцип часової близькості (Temporal Contiguity Principle) – передбачає одночасне подання тексту або звукових пояснень разом із відповідними візуальними елементами. Якщо текст або аудіо подаються із запізненням, це може призвести до втрати концентрації та уповільнення процесу навчання; сегментний принцип (Segmenting Principle) – пропонує ділити складні теми на менші блоки або сегменти. Це дозволяє здобувачам вищої освіти краще засвоювати матеріал поступово та контролювати швидкість пере-

ходу від одного сегмента до іншого, що особливо важливо при засвоєнні нових або складних тем. Під час пояснення складного матеріалу або під час роботи зі здобувачами вищої освіти, які недостатньо добре знайомі з предметом, слід розбивати матеріал на коротші сегменти, а також дозволити контролювати швидкість переходу від одного сегмента до іншого; принцип попереднього тренування (Pretraining Principle). Якщо здобувачі вищої освіти не знайомі з термінологією, яка буде використовуватися в презентації, необхідно створити окремий модуль, спрямований на детальне пояснення основоположних концептів (Maier, 2014).

Індивідуалізація навчання. Замість універсальних підходів все більше уваги приділяється особистим потребам і стилям навчання кожного здобувача вищої освіти. Адаптивні системи навчання, які базуються на аналізі прогресу, дозволяють створювати індивідуальні програми навчання. Особливістю індивідуального навчання є знання закономірностей, які спрямовують роботу викладача з організації навчальної діяльності та роботу здобувачів вищої освіти. Варто враховувати нерівномірність розвитку комунікативних умінь і відповідно до цього здійснювати індивідуальне навчання. Форма, інтенсивність і характер індивідуальної роботи детермінуються рівнем підготовленості здобувачів, ступенем складності, типом навчального матеріалу та іншими психоіндивідуальними особистісними особливостями. Важливу роль відіграє психоемоційний комплекс (інтерес, взаємовідносини, зосередженість, увага, психічний стан, емоційні переживання, навчальні та комунікативні асоціації). Основне завдання викладача – викликати інтерес, активізувати необхідний психічний стан. Індивідуальні програми навчання передбачають підхід до кожного здобувача вищої освіти незалежно від його успішності. Головна мета – не допустити прогалин під час формування комунікативних умінь, забезпечення максимально продуктивної роботи, управління зовнішнім і внутрішнім комплексом психоемоційних особистісних особливостей.

Культурний контекст. Вивчення мови тісно пов'язане з вивченням культури. Сучасні методики включають більше елементів культурного контексту, що допомагає не лише вивчати мову, але й розуміти світогляд її носіїв. Вивчення мови через культурний контекст є надзвичайно ефективним підходом. Культура і мова взаємопов'язані, оскільки мова не лише відображає думки, а й передає особливості світогляду, традицій, звичаїв та соціальних норм її носіїв. Сучасні методики викладання англійської мови

спрямовані на те, щоб здобувачі вищої освіти не просто засвоювали граматичні правила і лексику, а й розуміли культурний підтекст фраз, ідіом, традиційних виразів. Наприклад, читання літератури, перегляд фільмів чи обговорення подій англомовного світу допомагають здобувачам вищої освіти глибше усвідомити, як мислять носії мови, які цінності для них важливі, а також розвивають навички критичного мислення.

Інтеграція культурних аспектів також допомагає уникнути поширених непорозумінь, які можуть виникати через прямий переклад чи буквально розуміння виразів, що мають культурну основу. Окрім цього, такий підхід робить вивчення мови набагато цікавішим, адже студенти поринають у реальність іншої культури, що мотивує їх продовжувати навчання.

Додавання елементів культури та культурно-маркованої лексики є важливим аспектом формування мовної особистості. Це дозволяє не тільки навчити мовним конструкціям, але й сприяти розвитку глибшого розуміння мови як носія культури, традицій і світогляду народу. Мовна особистість здатна міжкультурно комунікувати, презентувати медіаторство культур. Необхідно приймати іншу культуру, але не втрачати власної ідентичності. Створення позитивного результату міжкультурного спілкування спрямоване на формування міжкультурної компетенції (Наджафова, 2015: 75) є, безперечно, вагомим складником різних методик вивчення іноземної мови.

Когнітивні стратегії. Стратегії, орієнтовані на розвиток комунікативних навичок, стають основою методик вивчення іноземної мови. Зарубіжні дослідники виділяють три основні групи стратегій, які допомагають у процесі вивчення іноземної мови: **метакогнітивні, когнітивні та соціоафективні стратегії**. Кожна з цих груп має свої особливості та застосовується для різних аспектів навчання.

Основною метою освіти є розвиток метакогнітивних здібностей і навичок застосування мисленневих стратегій, що допомагають краще орієнтуватися у складних життєвих ситуаціях, коли звичайні способи розв'язання проблем є неефективними. Метакогнітивні стратегії – це методи управлінського типу, що забезпечують здатність самостійно контролювати навчальний процес. До таких стратегій належать:

- планування (кожен студент самостійно визначає обсяг матеріалу, необхідний для засвоєння);
- визначення мети (формування чіткої цілі щодо того, що потрібно вивчити, зрозуміти або прочитати);

– моніторинг (стратегія, що дозволяє здійснювати контроль у процесі навчання);

– оцінка (уміння оцінювати ефективність використаних стратегій на різних етапах, наприклад, у вивченні іноземної мови).

У результаті застосування метакогнітивних стратегій відбувається формування і розвиток усіх видів універсальних навчальних дій. Навчання метакогнітивних стратегій дає змогу підвищити ефективність навчальної діяльності загалом, забезпечує формування найважливішого вміння – учитися, сприяє досягненню основних освітніх стандартів.

Соціоафективні стратегії в процесі навчання іноземної мови включають соціальні та афективні чинники, що суттєво впливають на ефективність вивчення. Вони об'єднують елементи взаємодії з іншими людьми та управління емоційними аспектами навчального процесу, що дозволяє не лише покращити мовні навички, а й створити позитивну атмосферу для навчання. До соціоафективних стратегій (Larrivee, 2000) належать: *кооперування; уточнювальні запитання; саморегуляція.*

Важливо навчити мислити критично, ухвалювати рішення, розв'язувати поставлені проблеми, міркувати, контролювати процес вивчення нового, використовувати ефективні стратегії навчання, щоб набувати нових знань і вмінь. Найважливішими рисами особистості стають уміння сприймати інформацію, аналізувати й оцінювати її, робити висновки, організувати свою діяльність адекватно до повідомлень, які передають інші суб'єкти й об'єкти навколишньої дійсності.

Когнітивні стратегії – це способи реагування на певні навчальні труднощі: підготовка до роботи з текстом; слухове та зорове сприйняття відомого матеріалу; фіксування ключової інформації під час читання навчального тексту; об'єднання попередніх ресурсів. Під час виконання завдань з аудіювання здобувачі вищої освіти використовують когнітивні стратегії. Їх вибір може залежати від низки чинників, зокрема, від типу завдання та переважного виду сприйняття. Кінестетики найчастіше обирають когнітивні стратегії на закріплення почутого матеріалу в графічному ключі. До таких стратегій належать переписування ключових слів, складання списків і структурування інформації. Візуали намагаються уявити у свідомості образ подій, який описується в аудіоповідомленні. Стратегії передбачають взаємодію з навчальними завданнями, мисленнєві та фізичні маніпуляції з мовним матеріалом, а також цілеспрямований вплив на психічні процеси здобувача для результативного засвоєння мови.

В Україні все більше застосовуються хмарні технології у професійній діяльності педагогів. Вони мають низку переваг у порівнянні з традиційними методами роботи та навчальними інструментами. Вони забезпечують доступність, безкоштовність, відсутність витрат на програмне забезпечення та технічну підтримку, інтерактивність, можливість групової роботи, використання мобільних пристроїв, а також сприяють співпраці та взаємодії всіх учасників освітнього процесу. Крім того, навчальні матеріали стають доступними з будь-якого пристрою з підключенням до швидкісного Інтернету. Сучасні вебсервіси дозволяють педагогам швидко створювати інтерактивні завдання та ситуації для активного залучення молоді.

Психологічна підтримка та мотивація. Психологічні аспекти стали важливим елементом трансформації. Багато стратегій спрямовані на підвищення мотивації, подолання страху перед помилками, а також розвиток впевненості у мовних навичках.

Застосування цих трансформаційних процесів дозволяє навчальним закладам та викладачам формувати ефективні стратегії навчання, які відповідають сучасним потребам учнів. Відтак, вони стають більш гнучкими, інтерактивними та адаптивними, забезпечуючи ефективне опанування іноземних мов.

Висновки. Безумовно, дослідження сучасного стану трансформаційних процесів у використанні стратегій вивчення іноземної мови необхідне для отримання достовірних знань, які можуть бути використані у викладанні іноземної мови. Варто підкреслити, що здобувачі вищої освіти зможуть успішно сформувати аудитивну навичку, якщо враховувати всі нюанси, пов'язані з використанням когнітивних стратегій під час вивчення іноземної мови та створити необхідні педагогічні умови. Водночас, ми вважаємо, що використання різних видів стратегій у вивченні іноземної мови робить істотний внесок у розвиток критичного мислення, креативності, мовних здібностей та особистості загалом. На наш погляд, важливим є надання різноманітних можливостей для практичного застосування мови під час занять. Це сприятиме та допомагатиме тим, хто навчається самостійно застосовувати інтерактивні інструменти як частину власної освітньої стратегії.

Отже, розуміння трансформаційних процесів у використанні стратегій вивчення іноземної мови відіграє важливу роль. Стратегії такого навчання є більш гнучким підходом у порівнянні з фіксованими методами та прийомами, які часто слугують інструкціями. Замість того, щоб обмежувати

викладачів та здобувачів вищої освіти певним набором кроків, нові стратегії дозволяють адаптувати навчальний процес, враховуючи індивідуальні потреби його учасників. Вірне застосування та вибір стратегій дозволяє навчатися більш автономно, створює можливості для кращого розуміння та утримання знань, а також сприяє розвитку критичного мислення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Наджафова С. Інтеграційні процеси в освіті. *Наука і освіта*. 2015. № 2. С. 75–79.
2. Akilli E., Konoplianyk L., Pryshupa Y. ICT in teaching ESP to future civil engineers at technical university. *Advanced Education*. 2019. P. 93–99.
3. Larrivee B. Transforming teaching practice : Becoming the critically reflective teacher. California : Reflective Practice, 1(3), 2000. P. 293–307.
4. Mayer M. Minds online : Teaching effectively with technology. Cambridge, Massachusetts : Harvard University Press. 2014. 279 p.
5. Rosenshine B. Teaching Behaviours and Student Achievement (IEA studies). Slough, Berkshire: National Foundation for Educational Research, 2021. 229 p.

REFERENCES

1. Nadzhafova S. (2015). Intehratsiini protsesy v osviti [Integration processes in education]. *Nauka i osvita*. № 2. 75–79. [in Ukrainian].
2. Akilli E., Konoplianyk L., Pryshupa Y. (2019). ICT in teaching ESP to future civil engineers at technical university. *Advanced Education*. 93–99.
3. Larrivee B. (2000). Transforming teaching practice : Becoming the critically reflective teacher. California : Reflective Practice, 1(3), 293–307.
4. Mayer M. (2014). Minds online : Teaching effectively with technology. Cambridge, Massachusetts : Harvard University Press. 279.
5. Rosenshine B. (2021). Teaching Behaviours and Student Achievement (IEA studies). Slough, Berkshire: National Foundation for Educational Research. 229